

Tekst til Hverdagslivspalten i TA lørdag 21.09.19

Av Beate Alstad

Sannheten om syfilis.

Ingen vil ha farskapet til den seksuelt overførbare sykdommen som starter med sår på kjønnsorganene, og som kan ende med sinnssykdom hvis den ikke blir behandlet.

Forskere har gjennom flere år holdt på å undersøke hvor syfilis egentlig kommer fra.

Kampen står mellom Amerika og Europa, og forskerne har undersøkt til sammen 403 skjeletter fra forskjellige tidsepoker og områder for å finne svaret. Hovedteorien er at syfilis oppsto i Amerika, og at Christoffer Columbus sine menn brakte sykdommen fra Karibia til Europa i 1493. Det er hevet over enhver tvil at syfilis var utbredt i Amerika før Columbus, men nå har forskere funnet et skjelett fra Europa som tydelig viser tegn på medfødt syfilis. Det er tidfestet til en gang mellom det andre og sjette århundre. Resultatet som er omtalt i The Journal of Sexual Medicine styrker derfor historien til de som ikke er villige til å gi Amerika hele skylden for syfilisens utbredelse i Europa.

Så syfilis er en eldgammel sykdom, men det er ikke lengre dekning for at det var Columbus menn som brakte den til Europa.

Syfilis er en seksuelt overførbart sykdom som forårsakes av bakterien *Treponema pallidum*. Sykdommen behandles med antibiotika og både undersøkelse og behandling er gratis.

Syfilis smitter ved seksuell kontakt, inkludert oralsex. Overføring gjennom sår i huden og kysning kan forekomme, men det er sjeldent. Smitte fra mor til barn under svangerskapet kan forårsake døvheter, øyeforstyrrelser, knokkel- og leverskade.

Fra slutten av 1990-tallet har imidlertid antall syfilistilfeller blant menn som har sex med menn økt betydelig i Norge. De siste årene er det også registrert en viss økning blant heteroseksuelt smittede.

Tiden fra smitte til sykdom kan variere fra 10 dager til 10 uker, men vanligvis tar det ca. 3 uker.

Sykdommen deles inn i tre stadier, primær, sekundær og tertiær syfilis, men ikke alle syfilissmittede gjennomgår disse stadiene.

Det første stadiet er primær syfilis. Da vil man få et smertefritt sår med opphøyd kant og rød bunn (også kalt hard sjanker) der man har blitt smittet, for eksempel på penis, vulva, anus, fingre eller munn.

Sekundær syfilis er det andre stadiet. Rundt 50 prosent av de smittede utvikler det andre stadiet fra det har gått cirka to måneder til to år etter smitte. Da sprer bakteriene seg til kroppen, noe som kan føre til en rekke symptomer som blant annet tretthet, hovne lymfekjertler, utslett og håravfall.

Cirka 30 prosent av de smittede blir friske spontant etter å ha gjennomgått sekundærstadiet.

Det siste stadiet er tertiær syfilis. Hos cirka 30 prosent av de ubehandlede syfilispasientene utvikler sykdommen seg til det tredje stadiet. Etter 10-12 år, eventuelt lengre tid, kan det bli komplikasjoner i hjerte- og blodkar, utvikling av nevrologiske og psykiatriske symptomer.

Medfødt syfilis kan føre til fosterdød, og skader i skjelett, blodkar og sentralnervesystemet.

Syfilis påvises ved en blodprøve, og den behandles med antibiotika. Behandlingen utføres vanligvis hos en spesialist. Pasientene må avstå fra sex til de er erklært smittefrie.

Kondombruk beskytter og forebygger smitte, og er derfor viktig både ved oralsex og ved vaginalt eller analt samleie.

God helg Telemark.